

denominatur conditionatè digni præmio; nam status damnatorum, eum faciat inaufertibile impedimentum, moraliter etiam merita extinguit. Si petas, an etiam per annihilationem peccatoris ita delendum esset peccatum, ut non rediret, etiamsi peccator reproduceretur, respondeo negativè; eo enim casu moraliter peccatum maneret; sicut enim defuncto debitore manet tamen moraliter in humanis debitum, & resuscitato, vel reproducto debitore; redit debitum: ita etiam annihilato peccatore manet habitualiter peccatum, & eo reproducto habitualiter redit.

381. Ob. 7. Etsi per justificationem non tantum conditionatè, sed absolutè tollatur culpa, non est necesse, ut etiam ita absolutè tollatur poena aeterna: ergo possunt peccata redire, saltem quoad poenam. prob. ant. gratia tantum dat conditionatè jus ad gloriam, si scilicet homo non amplius graviter peccet: ergo etiam potest, tantum conditionatè dare immunitatem à poena gehennæ. Resp. neg. ant. nam SS. Patres, citati n. 367. negant redire peccata quoad ultionem, & damnationem: insuper Tridentinum sess. 6. c. 14. videtur velle, quòd uterque hic reatus eodem modo remittatur: quòd etiam videntur fideles communiter sentire: & sic respondeo, supposito, quòd hi duo reatus sint separabiles (de quo hic non ago, sed egi in tract. de peccat. à n. 241.) si enim non essent separabiles, minorem vim haberet objectio ad prob. neg. confeg. Gratia confert absolutam remissionem precedentium peccatorum, tam quoad culpam, quam quoad poenam aeternam; nam, saltem in hac providentia gratia non est minus impossibilis cum reatu poenae aeternae ob peccata precedentia, quam cum reatu culpae ob eadem. Attamen gratia non confert remissionem peccatorum subsequentium, & hinc neque confert absolutè jus ad gloriam.

382. Ob. 8. Peccatum veniale, si conjungatur cum mortali, potest puniri aeternum: item reatus alicujus poenae, remanens ex peccato mortali priori jam remisso, potest etiam durare aeternum, si quis scilicet ob novum peccatum mortale damnatur: ergo potest etiam iterum puniri peccatum jam remissum. Resp. An verum sit antecedens, non est hic locus disputandi: negant id Scotista cum pluribus aliis. vide tract. de peccat. n. 101. vel Haunoldum l. 2. n. 582. & l. 4. n. 951. quidquid sit, om. ant. & neg. conf. nam qui defendunt, tale peccatum veniale aeternum puniri, non dicunt, peccata redire per relapsum: sed ajunt, mitiorem poenam, per se tantum temporalem, per accidens aeternum durare: quamvis hunc terminum per accidens difficultèr explicent, de quo Haunoldus l. 4. à n. 951.

Adde, quòd, si antecedens sit verum, poena illa aeternum duret ratione status damnati; quia in hoc, ut volunt auctores illius opinionis, nullum debitum ullius poenae extingui potest, (de quo vide Haunoldum

loc. modo cit.) quod tamen alii negant, afferentes, damnatum quidem non posse satisfacere, posse tamen satisfacere. Sed, ut dixi, quidquid de hoc sit, reatus poenae aeternae, pro peccatis jam remissis, etiam ipse jam remissus, seu extinctus est: neque etiam relapsus hominis viatoris, seu novum peccatum, est commissum in tali statu, qui exigat reatum priorum peccatorum redire; quare lacum est discrimen.

383. Querunt hinc aliqui, an saltem de Divina potentia absoluta possent peccata redire per relapsum: de qua quaestione curiosus lector consulere potest Eximium tom. 4. in 3. p. disp. 13. sec. 2. n. 5. vel Arriagam tom. 8. de penit. disp. 15. n. 31. Lugonem, Dicastillum, ac alios. Id tantum dico, non videri mihi impossibile id, quòd docent Suarez, & Arriaga, nempe quòd peccata possent in alia providentia tantum conditionatè remitti, scilicet sub conditione, si conservetur etiam deinceps justitia: quo casu utique possent redire peccata: in hac tamen providentia id non fit.

Alia etiam quaestio est, an eadem peccata, jam semel destructa, possint physice reproduci, circa quam tenet affirmativam Arriaga tom. 8. de penit. disp. 15. n. 2. & seq. ajens, Deum non quidem esse sua determinatione posse reproducere peccatum; sic enim esset auctor peccati: sed, si homo velit, denuo parrare aliquid peccatum, priori jam destructo simile, posse Deum eque parare suum concursum ad reproducendum peccatum prius jam destructum, quam ad aliud novum, & sic determinare ad individuum peccati prius destructi, præ individuo peccati individualiter novi. Negativam tenet Vasquez tom. 4. in 3. p. q. 88. n. 1. n. 50. & 51. quem, si lubet, videre poteris.

QUESTIO VI.

De Necessitate Penitentiae.

ARTICULUS I.

An, & qualis Penitentia sit necessaria Necessitate Medii.

384. Dico 1. Post commissum peccatum grave actualè, in hac providentia, penitentia est necessaria necessitate medii. ita omnes cum S. Thoma 3. p. q. 86. a. 2. in corp. ubi docet, peccatum non remitti sine penitentia, & Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 9. sec. 1. p. 2. ait, hanc assertionem esse certam. Prob. conclusio ex Tridentino sess. 14. c. 4. ubi de contritione in genere sic ait: *Fuit autem quovis tempore, ad impetrandam veniam peccatorum, hic contritionis motus necessarius.* Probatur etiam ex illo Luca 13. v. 3. *Nisi penitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* Adde, quòd, & Praecursor Domini, & i-

ps

psè Dominus, ac ejus Apostololi, ubique, maxime initio predicationis suae, penitentiam predicaverint, vide plura apud Suarez loco modo citato. Idem docent passim SS. Patres. S. Augustinus ep. 50. sub finem. ait: *Nisi egeris penitentiam, salvus esse non poteris.* S. Ambrosius epistol. 1. 7. epistol. 59. *Peccatum non tollitur, nisi lacrymis, & penitentia.* S. Cyrianus de lapsis sub finem: *Qui autem penitentiam criminis tollunt, satisfactionis viam claudunt.*

385. Quòd autem penitentia sit necessaria, non quomodocunque, sed necessitate medii, est sententia omnium, & prob. Illud est necessarium necessitate medii ad tollenda peccata, quòd est medium per se ordinatum, & simul necessarium, ad ea tollenda, seu est medium per se causans primam gratiam (de quo vide tract. de sacram. in genere à n. 301.) ita, ut sine eo, vel in re, vel in voto, non tollantur peccata, nec conferatur prima gratia: sed penitentia est medium taliter necessarium lapsis: ergo, ma. est definitio necessarii necessitate medii, communiter recepta, ex qua probatur, baptismum esse necessarium necessitate medii: non autem ita necessariam esse e. g. restitutionem injustè ablatorum; quia, licet etiam restititio, vel in re, vel in voto, necessaria sit ad salutem, tamen non est medium tollendi peccata, vel per se causans primam gratiam.

Minor superior etiam est clara; nam penitentia utique est medium ad tollenda peccata, & quidem per se causans primam gratiam, ut hucusque fuisse probatum est. Dein est etiam necessaria, ut probavimus modo: ergo est necessaria necessitate medii. Nec obest, quòd etiam actui charitatis perfecta, à Scripturis, & Pontificibus, tribuatur vis, delendi peccata, ut ostensum est n. 205. & seq. nam 1. illi, qui conscius est peccati sui gravis, moraliter vix, aut ne vix quidem, possibilis est actus charitatis, qui non simul sit dolor, seu penitentia formalis. 2. ipse hic actus charitatis est penitentia in voto; quia est sacramentum penitentiae in voto, quòd includit actum virtutis penitentiae, seu doloris.

386. Dico 2. Actus penitentiae, in hac providentia necessarius, ad remissionem peccatorum gravium, debet se extendere ad omnia peccata gravia commissa, seu debet esse universalis de omnibus peccatis gravibus commissis. ita omnes. Prob. conclusio. In hac providentia non remittitur unum peccatum grave sine alio, & nullum sine dolore: ergo, ut obtineatur remissio peccatorum gravium, debet haberi dolor se extendens ad omnia gravia peccata commissa. ant. quoad 2. p. est probatum n. 384. praesertim ex Tridentino ibi citato: quoad priorem partem etiam jam probatum est n. 238. ex eodem Tridentino ibidem citato: & prob. ulterius sic. In hac providentia non remittitur peccatum grave, nisi infundatur gratia, & homo assumatur ad amicitiam Dei: sed gratia est impossibilis, ad minimum

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. II.

physicè, cum peccato gravi: item amicitia Dei est impossibilis cum offensa ejusdem gravi: ergo non potest unum peccatum grave remitti, remanente adhuc altero. ma. habetur ex Tridentino sess. 6. c. 7. *mi est communis omnium.* conseq. est in forma.

387. Dico 3. In alia providentia non esset absolute, & metaphysicè necessarius dolor ita universalis, ad remissionem peccatorum gravium: ita nostri, & alii valde communiter. Prob. conclusio. In alia providentia posset Deus remittere unum peccatum grave sine alio; nam non deberet id remittere per gratiam, sed posset id remittere, vel per condonationem purè extrinsecam (qua posset condonare, vel plura, vel pauciora peccata pro libitu, ut est communior nostrorum) vel per aliud donum intrinsecum, sed compossibile cum uno, vel aliquibus peccatis: neque etiam deberet Deus, hominem assumere ad amicitiam suam, seu ipsi infundere gratiam; in nullo enim horum est ulla implicancia: ergo in alia providentia non deberet dolor esse universalis; quia neutra ratio, quae probat, in hac providentia necessarium esse dolorem universalem, etiam id probat pro casu alterius providentiae.

Dico 4. In alia providentia non esset absolute necessarius ullus actus penitentiae ad deletionem peccati, sed posset Deus peccatum remittere absque retractione peccatoris. ita Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 9. sec. 4. n. 5. cum pluribus, ab eodem citatis, & recentioribus eum secutis. Prob. Actus penitentiae est tantum dispositio congrua ad remissionem peccatorum, ut est communis, teste Arriaga tom. 8. de penit. disp. 12. sec. 2. n. 10. sed dispositio congrua non est absolute necessaria: ergo. Confir. Homo potest alteri homini remittere offensam sine eo, quòd petatur venia, vel retractetur offensa, modò possit cedere jure suo, & actu velie cedere: ergo etiam idem potest Deus: certe in remissione peccati, absque praevio actu penitentiae, nulla prorsus est implicancia.

Quamvis autem Vasquez velit, contritionem esse formam deletivam peccatorum (quod tamen est contra communem) non tamen probat, eam esse omnino necessariam ad deletionem peccati: certe sufficit etiam attritio cum sacramento: ergo etiam potest sufficere aliud medium. Sic, licet calor sit forma destruens frigus, tamen utique potest destrui frigus supernaturaliter sine calore, si Deus velit, id absque calore destrui sic, licet nigredo sit forma destruens albedinem, tamen albedo potest etiam destrui sine nigredine.

388. Dico 5. De absoluta potentia potest Deus remittere peccatum per condonationem purè extrinsecam. ita Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 9. sec. 4. n. 3. Tannerus tom. 2. disp. 6. q. 5. dub. 4. n. 89. Gormaz de grat. sanctiss. n. 137. & plures alii, ab his citati, ac recentiores eos secuti. Dicitur autem tunc dari condonatio purè extrinsecam.

N

ca,

ca, quando non datur ulla mutatio physica, intrinseca peccatori; eoquod, nec iste aliam retractationem, vel alium actum interiorum circa peccatum illud eliciat, neque Deus ipsi gratiam, vel aliud donum infundat, per quae physice intrinsece mutetur: sed Deus sola sua voluntate, peccatori extrinseca, culpam admittam condonet.

Prob. jam conclusio. Non est assignabilis ulla repugnantia in hac condonatione pure extrinseca: ergo in alia providentia potest Deus de absoluta potentia peccatum ita condonare. ant. prob. in primis solutio objectionum: dein etiam à pari potest homo alteri homini condonare injuriam in se commissam, per solam voluntatem suam, injuriant extrinsecam: ergo idem potest etiam Deus; neque enim voluntas hominis est efficacior in ordine ad condonationem injuriae, quam sit Divina.

Confr. Tridentinum sess. 6. c. 7. sic definit: *Justificatio... non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratiae, & donorum: ergo remissio, seu condonatio peccatorum, est pars justificationis, adeoque distincta ab aliis compartibus, nempe sanctificatione, & renovatione hominis, per infusionem gratiae, & donorum, quas praeter remissionem peccatorum justificatio involvit (utique enim partes debent esse inter se distinctae) ergo ad remissionem, vel condonationem peccati, non est absolute necessaria infusio gratiae, vel aliorum donorum, facta illi, cui peccatum remittitur. Sed neque est absolute necessarius actus poenitentiae in tali peccatore, ut probatum est n. 388. ergo potest absolute remitti peccatum per condonationem pure extrinsecam.*

Dico 6. Non tamen potest Deus, strictè loquendo, remittere peccatum in eo instanti, in quo primum fit, ita Suarez de grat. p. 3. l. 7. c. 21. n. 5. Arriaga tom. 3. de poenit. disp. 13. sec. 4. n. 41. & 42. Hauldus l. 4. tract. 4. n. 923. Gormaz de grat. n. 160. & 161. Dicastillo tr. 3. de poenit. disp. 1. dubio 11. n. 311. & alii. Prob. Peccatum non potest in eodem instanti simul existere, & non existere: atqui, si remitteretur in eo instanti, in quo primum fit, simul existeret, & non existeret: ergo non potest remitti in eo instanti, in quo primum fit, ma. est certa. mi. prob. peccatum in eo instanti, in quo primum fit, debet existere, ut est per se clarum: si autem etiam in eodem instanti remitteretur, simul non existeret: ergo simul existeret, & non existeret.

Prob. 2. p. ant. Strictè loquendo remitti peccatum est destrui peccatum: atqui peccatum in eo instanti, in quo destruitur, non existit, sicut non existit homo in eo instanti, in quo moritur: ergo, prob. ma. strictè loquendo remitti peccatum non est tantum impediri peccatum: ergo est destrui peccatum. prob. ant. si Deus tantum impediret, ne detur actio peccaminosa,

vel impediret, ne sit peccaminosa, e. g. si prohibitam comestionem carnis die Veneris, sublata prohibitione, redderet licitam, nemo diceret, quod Deus remisset peccatum prohibita comestionis: ergo.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

389. Ob. 1. contra 2. conclusio. nem. In hac providentia remittuntur etiam peccata venialia per gratiam, & tamen unum remittitur sine alio: ergo etiam potest unum mortale remitti sine alio: ergo non est necessarius dolor universalis de omnibus. Resp. neg. ant. cum S. Thoma 3. p. q. 87. a. 2. Gratia valde intensa potest stare cum peccatis venialibus, consequenter ista per gratiam non expelluntur. Equidem in viatore strictè tali, sive in hac vita adhuc degente, semper cum remissione venialium conjuncta est infusio gratiae; quia, si remittitur peccatum veniale unum cum mortali, infunditur gratia remissiva peccati mortalis: si peccatum veniale remittitur in justo, tunc remittitur ratione alicujus actus boni, qui eo ipso est meritorius, ac post se trahit infusionem gratiae. At haec infusio gratiae est tantum comes, non autem causa illius remissionis.

Dixi in viatore strictè tali; nam, si quis iustus, habens venialem culpam necdum deletam, subito moriatur, debet certe ea culpa remitti sine gratiae infusione; quanquam enim diceremus cum quibusdam, talem hominem immediate post mortem elicere contritionem, haec certe non posset esse meritoria novae gratiae; cum non detur mericum extra statum viae strictè dictae, qui status est status hujus vitae; nam, licet animae in purgatorio nondum sint in ultimo termino, adeoque adhuc in statu viae latius tali, tamen nemo dicit, eas esse adhuc in statu merendi.

390. Ob. 2. Non remittitur simul omnis poena, peccatorum gravium; ergo neque debet remitti simul omnis culpa. Resp. neg. conseq. Certum quidem est, remissa culpa mortali etiam remitti reatum poenae aeternae: at non minus est certum, non semper unam cum remissa culpa gravi, remitti etiam omnem poenam temporalem, ut definit Tridentinum sess. 14. c. 8. de poenit. adeoque in aliquo vero sensu remissio culpae non est remissio totius poenae, nec remissa culpa gravi semper remittitur tota poena: quin etiam eodem modo remissa culpa veniali non semper remittitur poena omnis ipsi debita; alias enim pii omnes, qui graves peccati rei non sunt, & venialia ante mortem confessi sunt, rectè ibent ad caelum sine omni purgatorio, nec deberent esse solliciti de procurandis sibi indulgentiis, vel piis suffragiis.

Quare simpliciter remissa culpa non sem-

semper remittitur tota poena: & hinc Theologi, qui cum communiore defendunt, distinguunt inter se reatum culpae, & reatum poenae, ad hanc objectionem respondent, simpliciter negando consequentiam: & addunt, reatum poenae temporalis, qui remanet, non opponi amicitiae Divinae, sicut tamen ei opponitur quaelibet culpa gravis: adeoque, licet non debeat ille omnis remitti, debere tamen remitti omnem istam.

Quia tamen aliqui Theologi sunt, qui volunt, reatum culpae, & reatum poenae identificari, & ob consequentiam doctrinae dicere debent, non remissa poena neque culpam totaliter, seu omni modo remitti, ideo, qui horum Theologorum sententiam vult amplecti, debet consequens ita distinguere: neque debet remitti simul omnis culpa totaliter, & omni modo. conc. conseq. neque debet remitti ita, ut non amplius reddat inimicum Dei, & reum poenae aeternae. neg. conf.

Quidquid autem sit de opinione, hos duos reatus identificante (de qua in tract. de peccat. à n. 242.) certe debent etiam ipsius patroni fateri, quod, si remittatur una culpa mortalis, debeat tam ipsa, quam omnes aliae, quorum talis homo reus est, simul remitti in tantum, ut ratione nullius amplius homo ille sit inimicus Dei: & quod omne illud, quod constitueret hominem inimicum Dei, debeat deleri: adeoque non possit remanere aliquid peccatum mortale, nullatenus remissum; cum hoc manifestè redderet, vel constitueret inimicum Dei: atqui, si dolor poenitentis ad aliquod peccatum mortale se non extendere, illud nullatenus remitteretur: ergo.

391. Ob. 3. contra 3. conclusionem. S. Augustinus l. de vera, & falsa poenitentia c. 9. ait: *Quadam enim impietas infidelitatis est, ab illo, qui iustus, & justitia est, dimidiam sperare veniam: ergo in nulla providentia potest unum peccatum sine altero remitti, adeoque semper requiritur dolor universalis. prob. conf. Deus in omni providentia est iustus, & justitia: ergo, Resp. Liber ille, teste Bellarmino de script. Eccles. non est S. Augustini; quia c. 17. citatur S. Augustinus, tanquam alius auctor, nec habetur de hoc libro mentio in retractationibus, nec in indiculo Possidii. Sed hoc, om. neg. conf. in primis enim, si Deus vellet, omnia peccata absque dolore remittere, non esset injustus. Dein auctor ille loquitur de hac providentia, in qua non debemus sperare dimidiam veniam; quia Deus promittit, se daturum, aut totam, aut nullam, seu se daturum veniam, aut omnium gravium culpam, aut nullius; unde, cum Deus iustus sit, debet stare promissis, & impius esset, aliud ab ipso sperare: in alia autem providentia DEUS non deberet, talem promissionem facere.*

392. Ob. 4. S. Thomas 3. p. q. 86. a. 3. in corp. ait: *Impossibile est, per poenitentiam unum peccatum sine alio remitti: & addit rationes tres, ex quibus tertia est: Quia*

hoc esset contra perfectionem misericordiae Dei, cujus perfecta sunt opera: ergo neque in alia providentia id potest fieri. Resp. neg. conf. S. Doctor explicandus est de hac providentia; nam primario, quam ibi assignat, est: Quia peccatum remittitur, in quantum tollitur Dei offensam per gratiam... omne autem peccatum mortale contrariatur gratiae, & excludit eam: quare tantum procedit in hac providentia; in alia enim providentia possit peccatum remitti sine gratia, saltem sine tali, quae hominem redderet amicum Dei, aut opponeretur omni gravi peccato.

Altera ratio S. Doctoris est: *Quia... peccatum mortale non potest sine vera poenitentia remitti... non potest esse vere poenitens, qui de uno peccato poenitet, & non de alio: hac autem ratio etiam videtur tantum procedere de hac providentia; quare etiam tertia ratio, scilicet, quod remittere unum peccatum sine alio, foret contra perfectionem misericordiae, debet intelligi de perfectione misericordiae, in hac providentia Deo convenientis, non absolute, & antecedenter, sed ratione decreti sui, vi cuius voluit ita, & non aliter misericors esse: de caetero in alia providentia non esset imperfectio in Deo, neque negativè talis, remittere unum mortale sine alio: sicut non est in ista providentia, remittere unum veniale sine alio.*

393. Ob. 5. Qui diceret reo: *Condono tibi unum delictum: sed propter alterum te ad mortem condemnabo: ei illuderet: ergo etiam illuderet homini Deus, si unum peccatum ei remitteret, & ob aliud, vel alia, eum damnaret. Resp. neg. ant. Solent saepe tribunalia similem gratiam facere reis, e. g. ut ob duo delicta reum tota, mitigat poenam addicant gladio, quin illudant: cur ergo de absoluta potentia non possit Deus, etiam hominem, ob plura delicta, meritum atrociores poenas in inferno, mitiori supplicio afficere propter aliqua delicta, condonatis aliis? Aliud elicit, si poena indivisibilis esset: tunc enim forte talis condonatio videri posset irritio: at non videri posset irritio, vel illusio tunc, quando poena est divisibilis, & postea condonatione aliquorum peccatorum minueretur. Certè hoc suo modo defacto fit; nam Deus hominem relapsum in novum peccatum punit propter hoc solum in inferno, sed mitius, quam, si praecedentia non fuissent remissa.*

394. Ob. 6. Remissio peccati mortalis facit hominem idoneum regno caelesti: ergo debet necessariò esse universalis. prob. ant. peccatum facit hominem ineptum ad caelum: ergo remissio facit eum aptum, & idoneum. Resp. dist. ant. remissio peccati id facit in hac providentia. conc. ant. in omni alia providentia. neg. ant. & conf. ad prob. neg. conf. aliam, cum peccatum hominem etiam faciat ineptum ad unionem hypostaticam, remissio deberet eum aptum facere ad illam. Scilicet potest quis ex pluribus titulis esse ineptus, quo casu quamvis aufe-

ratur unus titulus, non statim tollitur alter. Quare etiam remissio, unius culpæ gravis sine alia, tolleret quidem unum titulum ineptitudinis, sed non alios: ac redderet hominem quidem minus ineptum, sed non positivè aptum ad cælum; cum adhuc ob alia peccata esset ineptus.

395. Ob. 7. contra 4. conclusionem. Tridentinum *sess. 6. c. 7.* docet, justificationem adulti fieri semper per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum: ergo requiritur actus volentis justificari: hic autem pertinet ad penitentiam: ergo. Confirm. S. Thomas 3. p. q. 86. a. 2. in corp. ait: *Impossibile est, peccatum actuale mortale sine penitentia remitti.* ergo. Resp. dist. ant. & Tridentinum loquitur de hac providentia. conc. ant. loquitur de omni alia providentia. neg. ant. & conf. Ad confirm. neg. conf. S. Doctor etiam tantum loquitur de hac providentia, præsertim, cum loquatur de remissione faciendi per gratiam, de qua nos non loquimur: & ita exponunt eum locum S. Doctoris graves interpretes. vide dicta n. 392. item Tannerum *tom. 2. disp. 6. q. 5. n. 88. & 91.*

396. Ob. 8. Aversio à Deo non potest tolli, nisi per conversionem ad Deum: sed hæc conversio est formaliter penitentia: ergo. Confirm. Tamdiu peccatum manet habitualiter voluntarium, quamdiu non retractatur (tamdiu enim etiam manet intentio habitualis) sed, quamdiu peccatum manet habitualiter voluntarium, tamdiu manet peccatum habituale: sunt enim unum, & idem: ergo tamdiu manet peccatum habituale, quamdiu non retractatur, seu non agitur de eo penitentia. Resp. neg. ma. nam aversio à Deo, physicè tollitur per suam cessationem, seu dum transit actus: moraliter autem tollitur, si condonetur, quacunque tandem ratione. Ad confirm. om. ma. neg. min. nam peccatum habitualiter voluntarium potest dupliciter accipi: primò tantum pro eo, quod non est retractatum (qui tamen sensus in rigore est falsus, ut dictum in *tract. de peccat. n. 233.*) & sub hac ratione utique manet in nostro casu peccatum habitualiter voluntarium.

Secundò potest accipi peccatum habitualiter voluntarium, ut idem sit, ac peccatum habitualiter perseverans; ad hoc autem non sufficit, ut non sit retractatum: sed requiritur, ut non detur ulla alia condonatio, vel alia destructio ejusdem peccati: & hinc, etiamsi non retractetur peccatum, potest tamen destrui, & sub hac ratione non manere. Nec dicas, peccatum habitualiter voluntarium, & peccatum habituale esse idem; est enim hoc falsum; nam potest retractari peccatum, per attritionem extra sacramentum, quo casu utique non manet habitualiter voluntarium, & tamen manet habituale peccatum: dein potest etiam non retractari peccatum, & tamen non manere habitualiter, si Deus id ante penitentiam condonaret, ut eum posse probavimus.

397. Ob. 9. Deus non potest destruere meritum sine retractione hominis: ergo neque potest destruere peccatum sine simili retractione. Resp. dist. ant. non potest Deus sine retractione hominis destruere meritum, si illud acceptavit, & præmium promisit. conc. ant. antecederet ad acceptationem, & promissionem suam. neg. ant. & conf. In primis, modò homo peccet graviter, et si non retractet bona opera prius facta, tamen Deus ista non amplius præmiat, sed quasi delet ea merita. Si dicas, ipsum peccatum esse aliquam retractionem meritorum, repono, hæc ratio etiam condonationem Dei, vel remissionem, fore æquivalenter retractionem peccati. Deinde videtur meritò posse negari, quòd Deus non possit sine hominis retractione destruere meritum, seu nihil ipsi rependere, saltem antecederet ad suam acceptationem, & promissionem remunerationis; quia omnes actiones creatæ Deo debentur titulo juris proprietatis. Postquam autem Deus meritum acceptavit, & præmium promisit, non potest istud negare; hoc enim dedeceret infinitam liberalitatem, & fidelitatem ipsius; at verò destruere peccatum sine retractione hominis deceret infinitam ejus misericordiam. Sic etiam in humanis potest creditor gratis remittere debitum: at non pari modo potest idem expungere debitor.

Dices, Deus non potest, ex bono facere malum, sine retractione hominis: ergo neque potest facere ex malo bonum. Resp. neg. conf. Deus enim non potest, esse auctor malitiæ: at potest esse auctor bonitatis. Si autem velis dicere, Deum non posse ex bono facere non bonum, aliquo modo negativè, negatur; quia Deus potest, antecederet ad suam promissionem, qua bonis promisit beatitudinem æternam, destruere hominem bonum, eumque annihilare, adeoque aliquo modo facere non bonum physicè, sive bonitate physica carentem. Sed de hoc hic non quaritur.

398. Ob. 10. contra 5. conclus. S. Thomas 1. 2. q. 113. a. 2. in corp. ait: *Non posset intelligi remissio culpæ, si non adesset infusio gratiæ.* & iterum 3. p. q. 86. a. 2. in corp. ait: *Non autem contingere potest, quòd Deus remittat offensam alicui, absque immutatione voluntatis ejus.* ergo remissio peccati non potest fieri per condonationem purè extrinsecam. Resp. dist. conf. Non potest fieri remissio talis de potentia ordinaria, seu in hac providentia. conc. conf. non potest fieri de absoluta potentia. neg. conf. ita S. Thomam explicant plures cum Suarez *tom. 4. in 3. p. disp. 9. sec. 2. n. 1.* ac Tannero *tom. 2. disp. 6. q. 5. n. 91. & seq.* qui etiam bene observant, Angelico non esse inductum, per impossibile tantum intelligere impossibile de lege, seu potentia ordinaria: quin ipse Cajetanus in *textum n. 395. adductum ex 3. p. q. 86. a. 2.* scribit: *Pro presenti proposito sufficit verificare ea, que in litera dicuntur, secundum posse.*

possibile, vel impossibile penes potentiam ordinariam.

Et sanè rationes S. Thomæ plus non probant, nam primo loco pro ratione adducit, quòd remissio peccati non possit fieri sine dilectione Dei, cujus effectus sit gratia: quæ ratio tantum procedit in hac providentia; in alia enim posset dari remissio peccati sine dilectione Dei tali, quæ produceret gratiam sanctificantem; neque enim teneretur Deus, in omni providentia, hominem non reum assumere ad amicitiam suam. Secundo etiam loco S. Doctor aperte loquitur de remissione peccati per gratiam, quæ causet bonitatem positivam in homine. Addit, offensam hominis esse averisionem à Deo, per conversionem ad bonum commutabile, & hinc debere hominem iterum per actum penitentiae converti ad Deum: quæ ratio etiam tantum vim habet in hac providentia. videantur etiam dicta n. 392. & 395. ac 396.

Ob. 11. SS. Patres gratiam comparant luci, & peccatum tenebris: sed tenebræ non possunt expelli, nisi per lucem: ergo etiam peccatum non potest expelli, nisi per gratiam: ergo non per condonationem extrinsecam. Confirm. Condonatio extrinsecæ peccati non esset vera remissio, sed tantum tectio, vel non imputatio peccati, qualem docent sectarii: ergo non debet admitti. Resp. dist. ant. SS. Patres comparant gratiam, & peccatum, luci, ac tenebris, quoad omnia. neg. ant. quoad aliqua. conc. ant. & neg. conf. Certè gratia, & peccatum, non opponuntur contradictoriè, ut lux, & tenebræ; nam in statu puræ nature potuissent dari simul negatio gratiæ, & negatio peccati.

Comparatio autem, vel similitudo, stat in eo, quòd, sicut lux reddit subjectum pulchrum, clarum, visibile &c. tenebræ verò deformem, obcurum, invisibile &c. ita gratia reddit animam pulchram, oculis Dei placentem &c. peccatum verò deformem, ac Deo abominabilem &c. vide *tract. de grat. à n. 296.* Ad confirm. neg. ant. In primis enim sectarii docebant, etiam in hac providentia tantum dari tectiorem, vel non imputationem peccati purè extrinsecam, quod nos detestamur. 2. dicebant, etiam posita non imputatione peccati, tamen istud adhuc manere: nos autem dicimus, peccatum revera tolli, atque omnino deleri. vide Tannerum *tom. 2. disp. 6. q. 5. n. 97.*

Ob. 12. Non posita gratia, nec retractione peccatoris, sed tantum pura condonatione extrinsecæ, peccator adhuc esset habitualiter malus: ergo peccatum non esset sublatum. Confirm. Licet Deus posset per condonationem extrinsecam remittere peccatum, prout est injuria Dei, tamen non posset istud ita remittere, prout est injuria nature rationalis: ergo adhuc maneret peccatum. Resp. neg. ant. non enim esset talis homo malus physicè, aut actualiter; quia peccatum non amplius physicè

existeret: nec esset malus habitualiter; quia posita condonatione non amplius datur habitualis perseverantia peccati; hæc enim necessariò requirit negationem omnis condignæ satisfactionis, & gratuitæ remissionis, seu condonationis: & quacunque posita remissione deficit peccatum habituale: de quo vide *tract. de peccat. à n. 234.* vide etiam dicta n. 396.

Ad confirm. resp. cum Arriaga *tom. 4. tract. de justif. disp. 46. sec. 3. n. 12.* neg. ant. Deus, enim, ut supremum caput, & Dominus nature rationalis, potest peccatum remittere, non tantum, in quantum est contra se, sed etiam, in quantum est contra omnes creaturas rationales, quorum omnium nomine potest cedere jure ad indignationem contra peccatorem: sicut potuit alligare omnes voluntates nostras voluntati Adam. Hoc quidem est verum, quòd Deus non possit facere, ut actus, qui peccatum est, non sit malus, atque perversus, & difformis nature rationali: sed tamen potest facere, ut propter illum actum creaturæ rationales jure non possint hominem, qui peccavit, amplius odisse, vel contra eum indignari: sicut etiam ipse eundem post condonationem non amplius odit.

Ob. 13. Juxta nos daretur nova denominatio sine nova parte: hoc est impossibile: ergo. prob. ma. prius homo esset inimicus Dei, postea amicus, vel saltem non inimicus Dei: ergo daretur nova denominatio: sed non potest ostendi aliqua nova pars: ergo. prob. subsumpt. non daretur aliquid novi ex parte peccatoris; quia hic intricatè non mutaretur: neque daretur aliquid novi ex parte Dei; quia hic est immutabilis: ergo. Resp. Hoc argumentum solvendum est etiam adversariis, in variis denominationibus, provenientibus ab aliqua volitione Divina, quæ realiter est quidem una, formaliter tamen multiplex. Sic daretur nova denominatio, quando Deus cum aliquo, qui prius esset ligatus voto, postea dispensaret, vel votum ei remitteret: & tamen eodem modo nulla daretur pars realiter nova; quia noticia subsequens de facta dispensatione non esset pars illius denominationis; nam dispensatus non constituitur per illam notitiam. vide Suarez *tom. 4. in 3. p. disp. 9. sec. 4. n. 5.*

Resp. 2. dist. ma. daretur nova denominatio sine nova parte realiter tali, omnia sine nova parte æquivalenter, vel eminenter tali. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. ad prob. conc. ant. in quantum dicit, talem hominem fore non inimicum Dei, quamvis non concedam, quòd fiat positivè amicus; ad hoc enim opus esset gratia, subsumpt. iterum dist. non potest ostendi nova pars realiter talis, om. subsumpt. æquivalenter, vel eminenter talis. neg. subsumpt. & conf. Deus, cum sit immutabilis, potest eodem unico, etiam virtualiter indivisibili actu, aliquem pro aliquo tempore amare, & pro alio odisse; unde videtur

denominatio amari à Deo, vel odio habiti, non debere involvere alias, aut realiter novas partes, sed tantum æquivalenter, vel eminenter alias, quatenus idem actus Divinus æquivaleret pluribus actibus amoris, & odii, aut plures eminenter in se continerent. Nisi dicere malis, denominationes has involvere etiam tempus, quod essentialiter respicit actus Divinus, qui e. g. Petrum denominat amatum pro hoc instanti, & odio habitum pro sequenti; si enim hoc dicitur, tunc dabitur etiam in ordine ad huiusmodi denominationes novas pars realiter nova: & hinc superius tantum omisi, quod non detur nova pars realiter talis. vide etiam in *tract. de iustit. v. 33.*

Ob. 14. Deus non potest nunc amare, & postea odisse, eundem hominem immutatum: sed juxta nos deberet id posse: ergo. Resp. neg. mi. homo enim, cui per condonationem extrinsecam fuisset remissum peccatum, esset non quidem physice, sed tamen moraliter immutatus, per eam ipsam condonationem, quæ ex malo faceret non malum, adeoque moraliter immutaretur: sicut etiam in humanis fit moraliter immutatus, qui injuriam intulit, quando hæc ei remittitur. Dices. Talis homo debet pro priori jam esse immutatus ad hoc, ut possit amari à Deo. Resp. dist. illatum. debet esse immutatus pro priori temporis, vel naturæ. neg. illat. pro priori rationis. om. illatum. Sufficit, si actus Divinus sit prior formaliter ad seipsum: sicut nempe actus Divinus ut decretum, est prior ad seipsum tanquam scientiam visionis. In hoc itaque actu condonationis extrinsecæ potest dici, quod prior sit formalitas condonationis, & formalitas amoris posterior. Si replices, Deum jam ante condonationem debere amare talem hominem, & ex hoc amore moveri, ad faciendam condonationem. Resp. hac ratione etiam juxta adversarios Deum debere amare peccatorem, & ex amore moveri ad dandas illi gratias, in ordine ad poenitentiam &c. unde dicendum est, Deum, dum odit peccatorem, simul ipsum amare, & ad hunc præcedentem amorem opus non esse ulla immutatione hominis, sed tantum ad amorem sequentem, quo ipsum amat, non jam ut peccatorem, sed ut peccatis liberum.

Ob. 15. Non potest explicari, quale objectum, & se distinctum, haberet actus voluntatis Divinæ, seu decretum extrinsecæ condonativum peccati: ergo tale decretum non potest adstrui. Resp. neg. ant. Decretum hoc inprimis pro objecto habet peccatum, quod vult remittere: item habet ipsum hominem, cui peccatum vult remittere: simul tamen etiam habet pro objecto inadæquato seipsum; quia vult per seipsum formaliter remittere peccatum: nec est ullo modo absurdum, quod aliquis actus habeat pro partiali objecto seipsum; hoc enim admitti debet in omni actu præceptivo, vel prohibitive; nam quilibet talis actus intendit, per seipsum præcipere, vel prohibere;

alias non esset actuale præceptum, vel prohibitio, sed tantum volitio in futurum præcipiendi, vel prohibendi: item hic actus intellectus: *Omnis cognitio est utilis*: speret etiam seipsum habet pro objecto inadæquato. vide *tract. de iustit. v. 32.*

399. Ob. 16. contra 6. conclusionem ex Cardinale de Lugo de poenit. disp. 7. sec. 8. n. 126. In primo instanti, quo primum fit actio peccaminosa, seu peccatum, etiam intrinsecè malum, e. g. blasphemia, potest Deus non acceptare jus ad indignationem, & odium, quod ei blasphemia præberet: atqui si remittit peccatum blasphemiam, in eo instanti, in quo primum fit: ergo potest Deus peccatum ita remittere. Antequam respondeam, noto ex eodem Cardinale de Lugo de poenit. disp. 7. sec. 9. n. 139. aliud esse, non acceptare jus ad indignationem: aliud esse istud non exercere; sicut enim Deus defacto semper acceptat jus ad penas infligendas, quod ei præbet peccatum, quamvis illud sæpissime non exerceat, quin tamen remittat peccatum: ita etiam forte potest in alia providentia acceptare jus ad indignationem, quod ei præbet peccatum, & tamen illud non exercere, quin remitteret peccatum. Jam ad objectionem

Respondet inprimis Arriaga tom. 8. de poenit. disp. 13. sec. 4. n. 41. negando ma. contendit enim hic auctor, Deum necessariò debere acceptare jus ad indignationem, quod ei præbet peccatum: imò debere illud necessariò exercere, seu necessariò odisse, non tantum peccatum (quod necessariò à Deo odio haberi concedit etiam Lugo *loc. cit.*) sed ipsum quoque hominem peccato infectum; eoquod sanctitas Divina Deum necessitat, ad talem hominem odio habendum: quamvis dein sequenti instanti possit Deus per suam condonationem facere, ut peccatum non amplius habitualiter perseveret, adeoque homo non amplius necessariò odio habendus sit, ut dictum supra *hoc num. ad ob. 12.* Imò putat hic auctor, Deum debere magis odio habere hominem liberè peccatorem, quam ipsum peccatum, quod tantum est effectus libertatis, & non liberè agens.

Resp. 2. om. ma. dist. min. In hoc casu Deus pro eo instanti remittit peccatum, remissione strictè, & verè propriè dicta. om. min. & neg. conseq. Inprimis fors dubitari potest, an hoc ipso, quod Deus non acceptat jus, vel cederet jure ad indignationem, & odium contra blasphemum, remitteret peccatum; nam forte posset videri, quod remissio peccati non sit in cessione, vel non acceptatione talis juris; verè enim contra hominem peccatorem, e. g. eum calumniando, est propterea talis homo non habeat jus ad indignationem, vel odium, contra personam calumniatoris; nam odium inimicitiam, seu odium personæ inimici, est, ut ait Layman *l. 2. r. 3. c. 7. n. 2.* intrinsecè malum: vel, ut Cornelius à Lapide *in c. 5. Matt. v. 43.* ait, est contra naturalem legem, contra quam

quam nullum datur jus. Hinc posset forte videri, quod, etiamsi Deus non posset odisse hominem, tamen adhuc contra ipsum peccaretur, & jus offensus sit in aliquo alio.

Incerim tamen negari non potest, quod in *tractatu de peccatis* communiter dicitur reatus culpæ esse obligatio, ad sustinendam indignationem, & odium, vel inimicitiam Dei: ex quo videtur inferri, quod in cessione juris ad eam indignationem sit remissio peccati; cum per eam cessionem tollatur dicta obligatio: nisi forte respondeatur, quod in eo tractatu reatus culpæ explicetur, non ut formaliter constitutus peccatum, sed ut aliquid consequens ad ipsum: quæ tamen responsio non caret difficultate. Quare omitto, quod jus Dei offensus sit, ad indignationem, & odium peccantis: quo posito, & simul posito, quod Deus stante blasphemiam possit, jus ad indignationem contra blasphemum non acceptare, vel jure ad indignationem, aut jure offensus (in quocunque tandem istud consistat) cedere, debet dici, quod Deus possit facere, ut blasphemiam non sit ipsius offensa; nam offensa est injuria personalis: injuria autem nulla datur, ubi non datur jus, quod læditur: atqui, si Deus non acceptat jus, vel cedit jure offensus, non datur jus in Deo, quod læditur.

Hinc in tali casu offensa, strictè loquendo, non remitteretur, sed impediretur, saltem offensa actualis, seu in actu secundo; forte enim Lugo posset dicere, blasphemiam pro eo casu esse adhuc offensam Dei in actu primo. Quod autem Deus ita possit cedere jure suo, ut blasphemiam non sit amplius æqualis ejus offensa, non dixerim: aliud esset de actibus non intrinsecè malis, de quibus *n. 318. conclus. 6.* Afferit quidem Lugo *loc. cit.* paritatem ab homine, qui, ut ait, ita potest cedere jure suo ad indignationem: sed respondetur eodem modo; nam, si jus offensus etiam in homine sit in jure ad indignationem, & hic velit, ac etiam possit (nam fors sepe non potest, præsertim antecedenter, jure offensus (in quocunque istud sit) cedere, ex dictis in *tract. de iustit. v. 489.*) eo jure pro eodem instanti cedere, tunc etiam, strictè loquendo, non remittit offensam, sed eam non admittit, si ve impedit. vide Haanoldum *l. 4. tract. 4. n. 926.*

ARTICULUS III.

An Poenitentia sit necessaria Necessitate Præcepti.

400. Dico 1. Poenitentia graviter lapsis est necessaria necessitate præcepti. ita teste Eximio tom. 4. in 3. p. disp. 15. sec. 1. communis contra Victoriam. Intelligentia autem conclusio est de præcepto poenitendi, non qualicunque, sed speciali; neque enim hic agimus de præcepto poenitendi, orto,

vel imposito ab aliis virtutibus, e. g. à charitate erga Deum, qua jubemur, Deum amare, adeoque ejus injurias, quantum possumus, per poenitentiam abolere; vel à charitate erga seipsum, qua quisque jubetur, adhibere medium unice necessarium, ad liberandum ab infinito malo gehennæ: sed agimus de præcepto, specialiter imposito ab ipsa virtute poenitentiae. Neque etiam hic agimus de præcepto, Ecclesiastico contenti, de quo acturi sumus inferius *v. n. 595.*

Prob. conclusio. Inprimis Scripturæ gravissimè reprehendunt impoentes, & plenè sunt minis in obstinatos peccatores, maxime in prophetis, Iliam, Jeremiam, Ezechiel, ac alibi passim; ulterius Christus Dominus, & S. Joannes Baptista, atque Apostoli, prædicationem suam inchoarunt à prædicatione poenitentiae: atqui ex similibus Scripturæ testimoniis inferunt, specialiter præceptum esse baptismum, sumptionem Eucharistiæ &c. ergo etiam rite inferunt, specialiter præceptam esse poenitentiam. Consentiant Patres passim, ex quibus Tertullianus *l. de poenit. c. 4.* ait: *Bonum est poenitere, an non? Quid revolvis? Deus præcipit.*

401. Equidem non nego, posse videri, textibus quibusdam Scripturæ nimium probari, de qua re inferius, quando agemus, an statim debeat agi poenitentia: sed etiam hoc innegabile est, quod ij textus aliquid probent contra nimis diu differentes poenitentiam: dein sicut alii, ita etiam isti textus Scripturæ, rectè accipiuntur, juxta communem expositionem Patrum, & doctorum, quæ expositio quidem non stat pro adstrictibus obligationem statim poenitendi, aut confitendi: at tamen stat pro asserentibus, aliquando dari eam obligationem. Confir. Est per se inhonestum, adeoque prohibendum, manere longo tempore in statu inimicitiam cum Deo, & diu differre satisfactionem tam modicam, quam Deus pro peccatis admittis petit: ergo est per se præcepta poenitentia, & quidem præcepto speciali, spectante ad virtutem poenitentiam.

402. Jam verò, an hoc præceptum dicendum sit naturale, an positivum, præsertim, quatenus præcipitur poenitentia supernaturalis: videtur habere aliquid de nomine. Si illud tantum dicitur juris naturalis, quod viribus naturæ, aut in statu puræ naturæ, potest impleri; certè hoc præceptum, prout se extendit in hac providentia, ad actum supernaturalem, impleri non potest viribus naturæ: adeoque, quamquam admittatur, jure naturæ præceptam esse aliquam poenitentiam, in genere acceptam, non tamen potest dici, esse jure naturæ præceptam hanc specialem: sicut jure naturæ præceptus est aliquis cultus Dei, non tamen cultus per sacrificium Missæ: nisi velimus dicere, etiam sacramenta spectare ad jus naturæ. Et juxta hunc modum loquendi, negari etiam debet, jure naturæ esse præceptos actus supernaturales fidei, spei, aut charitatis.

ritatis debetque dici, tantum præceptos esse aliquos in genere actus fidei &c. nam etiam aliqui potuissent dari naturales in statu puræ naturæ.

403. Si autem omnia illa reducuntur ad jus naturale, quæ lumen naturale dicitur facienda, supposita quavis conditione, etiam supernaturali, e.g. institutione Divina, aut supernaturali Dei præcepto, tunc etiam penitentia supernaturalis spectabit ad jus naturale: sed hac ratione plurima, & ferme omnia ad jus naturale spectabunt; nam, supposita quavis lege positiva, Divina, Ecclesiastica, aut civili, jus naturale, seu lumen naturæ dicitur, eam esse implendam. Non vacat quaestione non necessariam ulterius proficere: dicat quisque, quod velit: si tamen velit dicere, penitentia præceptum esse naturale, debet illud reducere, saltem juxta aliquos, ad aliquod præceptum decalogi: & quidem à Scoto reducitur ad primum præceptum diligendi Deum, à Vega verò ad quintum, quo prohibetur occisio, tam sui, quam aliorum, tam spiritalis, quam corporalis.

404. Ob. 1. S. Thomas 2.2. q. 14. a. 2. in corp. docet, impenitentiam, quæ sit tantum quasi indirectè voluntaria, sine expresso proposito non penitendi, sive quæ sit tantum neglectus culpabilis penitentia, docet, inquam, eam impenitentiam non esse speciale peccatum, sed tantum circumstantiam peccatorum habitualiter perseverantium: idem docet in 2. disp. 43. q. 1. a. 3. ad 3. ubi ait, talem impenitentiam esse accidens peccatorum: ergo non datur speciale præceptum penitentia. Resp. de his textibus potest videri Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 15. sec. 2. à n. 7. ubi tres responsiones adducit, & n. 11. præ aliis approbare videtur tertiam, juxta quam Resp. dist. ant. S. Thomas docet, non esse speciale peccatum in Spiritum S. conc. ant. non esse aliud speciale peccatum. neg. ant. & conf.

405. Ut est. n. 11. observat Eximius, Angelicus per circumstantiam, vel accidens peccatorum, intelligit ibi omne id, quod sit occasione alterius peccati, sive, quod non per se committitur, sed ut circumstantia alterius peccati, qua ratione etiam committitur impenitentia illa, sine expresso proposito non penitendi: non autem negat S. Doctor, quod talis circumstantia non addat specialem malitiam, si perseverantia in peccato extendatur, ultra id tempus, ad quod posset licet differri penitentia. Quare talis impenitentia, non quidem in sensu S. Doctoris, ibi usurpato, atamen in sensu ab aliis, præsertim nunc usitato, dicitur esse speciale peccatum: quamvis non ita speciale, ut non possit etiam ad mentem Angelici dici circumstantia prioris peccati, cujus occasione commissum est. Addo, S. Thomam 3. p. q. 84. a. 7. ad 1. ita habere: *De jure naturali est, quod aliquis peniteat de malis, quæ fecit, & ad 2. iterum supponit, penitentiam esse juris natura-*

lis: adeoque debet penitentia juxta ipsam esse præcepta.

406. Ob. 2. Peccatum impenitentia non continet specialem malitiam, quæ non reperitur in quolibet peccato mortali: ergo non datur speciale præceptum penitentia. prob. ant. quodlibet peccatum impedit hominem à consecutione ultimi finis: sed in hoc deberet stare specialis malitia impenitentia: ergo. Resp. 1. neg. conf. Ultrique tamen prohiberi potest impenitentia, sicut enim eadem res potest pluribus præceptis præcipi, ita etiam potest pluribus prohiberi. Resp. 2. neg. ant. quia probabiliter est peccatum diversum, si quis non agat penitentiam intra præscriptum tempus.

407. Ad prob. dist. ma. quodlibet peccatum impedit hominem quomodocumque à consecutione finis ultimi. conc. ma. eodem modo, quo impenitentia, neg. ma. & dist. mi. deberet specialis malitia impenitentia stare in hoc, quod quomodocumque impedit consecutionem finis ultimi, neg. mi. deberet stare in hoc, quod eam consecutionem impedit modo speciali. conc. mi. & neg. conf. Impenitentia impedit ex se consecutionem ultimi finis magis irreparabiliter; quia cum ea etiam non potest stare intentio penitendi intra tempus præscriptum, quæ tamen potest stare cum aliis peccatis. Ulterius in impenitentia specialiter tali est specialis turpitudine, opposita honestati specialis penitentia, scilicet inhonestas notitiosis, vel omissionis doloris, ex motivo honestatis ipsius doloris compensativi: vel melius, & universalius, impenitentia non omnino specialissimè accepta, potest attribui inhonestas, relucens in eo, quod quis nolit reconciliari cum Deo, sed in statu inimicitia perseverare.

408. Dices. Sic poterit dici, quod peccatum impenitentia sit in triplici specie; quia opponitur tribus virtutibus, scilicet 1. penitentia speciali, & consequenter etiam aliquo modo justitia, sub qua illa continetur. 2. charitati erga Deum, 3. etiam charitati, seu amori honesto concupiscentia erga seipsum: sed hoc nimis est rigorosum: ergo. Resp. dist. ma. poterit id dici, si concurrat eodem tempore obligatio omnium istarum virtutum. conc. ma. secus. neg. ma. & sic dist. mi. neg. conf.

Sic etiam ommissio restitutionis potest esse multiplex peccatum: e. g. si quis non restituat ablatum calicem, sedque impedit, ne sacrificium Deo possit die festo offerri, & ne pauper sacerdos possit sustentationem necessariam ex celebrata missa acquirere; hoc enim casu ommissio restitutionis esset non tantum contra justitiam, sed etiam contra religionem, & charitatem proximi: at quia non semper concurrunt omnes hæ circumstantia, vel obligationes, etiam non semper ommissio restitutionis est multiplex peccatum: & sic etiam impenitentia potest esse contra illas tres, & adhuc contra plures virtutes, si plures obligationes concurrant: at non semper con-

concurrunt istæ, aut plures obligationes: quænam autem semper concurrant, non potest, nisi consideratis omnibus circumstantiis determinari. Addo tantum, requiritur, ut aliquo modo cognoscantur, vel saltem non invincibiliter ignorentur, ex obligationes; alias enim non communicabunt actui suam malitiam.

409. Ob. 3. Juxta nos nemo posset damnari propter unum tantum peccatum: sed hoc est falsum: ergo. prob. ma. quilibet damnaretur etiam propter impenitentiam adjunctam: ergo. Confirm. Cum homo etiam de sua impenitentia deberet agere penitentiam, iterum committeret novum peccatum impenitentia: & sic ulterius in infinitum: ergo quilibet damnaretur propter peccata infinita. Resp. neg. ma. ad prob. neg. ant. quia non est impenitens, nisi qui non agit penitentiam, quando lex ad illam obligat: lex autem non statim obligat, ut infra dicemus: & antequam lex hæc obliget, potest homo sapius mori, quo casu morietur, antequam violaverit præceptum penitentia, adeoque ob solum prius patratum peccatum damnabitur. Ad confirm. dist. ant. si iterum tam diu non doleat de sua impenitentia, donec tempus effluerit, in quo præceptum obligavit. conc. ant. secus. neg. ant. & conf.

ARTICULUS IV.

Quando obliget Præceptum Penitentia.

410. Deo 1. Præceptum hoc non obligat sub gravi, ad agenda penitentiam, statim post peccatum commissum. ita Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 15. sec. 5. n. 2. Lugo de penit. disp. 7. sec. 11. n. 196. Arriaga tom. 8. de penit. disp. 18. sec. 2. n. 8. & nostri communissimè, cum recentioribus Thomistis, & Scotistis, contra varios antiquos, quos citat, & sequitur Cardenas in crisi in propof. ab Innoc. XI. damnat. dissert. 6. c. 3. n. 48. & 52. ubi tamen n. 43. ait, se illud statim non intelligere, de instanti physico, sed de morali: vult nempe, tunc statim dari obligationem penitentia, quamprimum alicui post perpetratum peccatum occurrit cogitatio de peccato commissio, atque aliquid excitans ad penitentiam, & ad est opportunitas eliciendi actum contritionis.

Dixi in conclusione, non obligare hoc præceptum sub gravi; nam Lessius, Canus, Socus, & alii, agnoscent culpam venialem, si quis hebdomades, aut menses, perseveret in statu peccati gravis; eoque nulla prudens ratio possit, excusare dilatam tandiu penitentiam: quamquam Suarez cit. sec. 5. n. 19. putet, dari posse, licet rarò, honestam causam differendi penitentiam, e. g.

K. P. Ant. Mayr Theol. Tom. II.

ut quis actiones alias honestas necessarias prius perficiat &c.

411. Probatum autem conclusio. Obligatio sub gravi, post lapsum gravem statim agendi penitentiam, seu eliciendi contritionem perfectam (nam attritio non serviret ad finem ab adversariis intentum, ut patebit ex eorum argumentis, in solutione objectionum adducendis) est valde difficilis: nec asseritur ex fundamento sufficienti: ergo probabilis non datur. ant. quoad 2. p. prob. tum solutione objectionum, tum ex eo, quod nullus penitens, aut confessarius, hanc obligationem agnoscat, nec ullus Episcopus, aut concionator, aut catechista, de ea fideles moneat; cum tamen eam communiter fideles nosse deberent; certe communissimè ad omnes spectaret; unde videtur sensus, ac praxis communis fidelium esse, non agnoscere per se, in dilutione non nimia penitentia, peccatum grave.

Prob. jam ant. quoad 1. partem. Statim agere penitentiam est utique valde difficile peccatoribus plurimis, maxime ijs, qui meditatio peccatorum. Sanè difficile foret, ut ii, qui vix prius, ex ira, vel vindicta cupiditate, graviter peccarunt, vel voluptatibus inhonestissimis se fordidarunt, statim (etiam moraliter hoc intelligendo, seu post firmum peccatum, quando conscientia monet, Deum esse graviter offensum) non tantum à peccato desistant, sed etiam actum contritionis perfectæ eliciant, & ex purissimo amore Dei doleant: certè id plurimi defacto minimè faciunt, & probabilis neque facerent, etsi id præceptum esse putarent, propter difficultatem actus tam sublimis, inter illas circumstantias eliciendi: adeoque denovo peccarent mortaliter: quin imò fierent sæpè indurati: & peccata magis auferentur, quam minuerentur nec tam homines reconciliarentur cum Deo, quam ab eo magis averterentur; cum tamen finis præcepti penitentia sit, homines ad celeritorem cum Deo reconciliationem adducere.

412. Confirm. 1. Institutio penitentia est maximus favor Dei, & beneficium cæli: atqui, si esset adjuncta tam gravis obligatio, quæ foret multis, quamvis non sine eorum culpa, occasio majoris æterni supplicii, beneficium hoc multum immineretur: ergo non debet dici, obligationem hanc fuisse adjunctam; cum favores sint latius potius explicandi. Confirm. 2. Ex principiis sententia opposita inferretur, Christianos ordinariè teneri statim ad confessionem; quia, juxta principia adversariorum, deberent adhibere medium securum, liberandi se à periculo damnationis æternæ: cumque ordinariè moralem certitudinem habere non possent de elicitâ contritione, deberent adhibere confessionem: atqui hoc esset nimis difficile: ergo. Confirm. 3. Ex principiis adversariorum etiam sequeretur, quod infantes recens geniti, etiam validi, deberent sub gravi peccato statim baptizari.

zari (nam etiam sunt in periculo perdende beatitudinis) hoc autem videtur esse contra communem praxin Ecclesie, præsertim antiquioris, quando infantes nullo modo statim baptizabantur: ergo.

413. Dico 2. Non obligat præceptum poenitentiae sub gravi, singulis diebus dominicis, vel festis. Conclusio est communissima contra Marfilium, Angelum, & paucos alios, citatos à Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 15. sec. 6. n. 10. Prob. Obligatio hæc non potest colligi ex præcepto de observatione festorum, quod tantum jubet sanctificari dies festos, id quod fit abstinendo à labore servili, & auditione sacri, quod utrumque potest fieri absque omni actu poenitentiae: nec aliunde potest inferri hæc obligatio; nam, quando dicitur Numer. 29. v. 7. *Affligetis animas vestras*: sermo non est de omni sabbatho, seu festo, sed tantum de certo festo expiationis, quod agebatur die decima mensis septimi, ex quo, ut ait Suarez cit. disp. 15. sec. 6. n. 12. non inferitur, singulis sabbathis, sed tantum una die singulis annis, fuisse præceptam poenitentiam, solemnem, & externam. Addit *ibidem* Eximius, & bene, eam legem, utpote ceremonialem, jam cessasse.

414. Dico 3. Non obligat hoc præceptum sub gravi toties, quoties quis recordatur peccatorum suorum. Conclusio est iterum communis contra aliquos antiquos, citatos à Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 15. sec. 4. n. 3. Prob. Recordatio peccatorum per se non habet vim inducendi obligationem tam gravem, & pluribus scrupulis, ac anxietatibus obnoxiam: nec etiam hæc obligatio aliunde probatur: ergo. Certè hæc obligatio esset difficilior ferme, quam illa, de qua in prima conclusione. Addo tamen, posse aliquando, dum quis recordatur peccatorum suorum, dari obligationem eliciendi actum aliquem detestationis peccati, vel poenitentiae, seu perfectæ, seu imperfectæ, v. g. quando recordatio aliæ, maxime voluptatum, induceret in periculum proximum iterum peccandi, ita, ut alter tentatio, moraliter saltem, vinci non posset: sed hæc obligatio est tantum per accidens, & non per se ex præcepto poenitentiae.

415. Dico 4. Præceptum hoc obligat peccatorem in articulo mortis. Suarez in 3. p. disp. 15. sec. 6. n. 1. ait, de hac assertionem nullam posse esse controversiam. Per articulum mortis autem non intelligitur, tantum ultimum vitæ momentum, sed ægritudo gravis, aut alia causa, vel etiam occasio, ex qua moraliter mors imminet, qualis e. g. est instans prælium, vel etiam periculosa navigatio. Prob. Præceptum poenitentiae aliquando obligat, ut probatum est à n. 400. ergo, supposito, quod antecedenter non sit impletum, debet impleri in articulo mortis. conf. patet. hoc præceptum enim non potest amplius impleri in altera vita, quando non est amplius tempus agendæ poenitentiae, & homo adhuc gra-

viter reus statim damnatur: ergo debet saltem ultimo tempore antecedenti, seu in articulo mortis, impleri; alias consummabitur impenitentia finalis.

416. Dico 5. Præceptum hoc obligat etiam ante articulum mortis. ita Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 15. sec. 6. n. 3. & 20. Lessius, Layman, Palao, Lugo, Propositus, Thyrsus, & alii: videri etiam potest S. Thomas in 4. dist. 17. q. 3. a. 1. *questiunc. 4.* Prob. conclusio. Qui differt poenitentiam usque ad articulum mortis, se exponit manifesto periculo finalis impenitentiae; cum articulus ille sit incertissimus, & ordinariè prævideri minimè possit: sed hoc est utique contra præceptum poenitentiae: ergo. prob. mi. præceptum poenitentiae nos obligat, ad vitandum morale periculum impenitentiae, sicut præcepta altarum virtutum nos obligant, ad vitandum morale periculum peccatorum ipsis oppositorum: ergo.

417. Confir. 1. SS. Patres valde reprehendunt dilationem poenitentiae usque in articulum mortis, dicuntque, eam poenitentiam esse valde incertam, aded, ut S. Augustinus *serm. 57. de tempore* dicat: *Poenitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est: poenitentia, quæ a moriente tantum petitur, timet, ne & ipsa moriatur.* Intuè videtur esse communis sensus fidei, quod plerique, qui poenitentiam utique ad mortis articulum culpabiliter differunt, iusto Dei iudicio, efficaci gratia ad finalem poenitentiam agendam destituuntur: ergo datur præceptum, poenitentiam non ita differendi: at hoc ipsum est præceptum poenitentiae: ergo. Confir. 2. Præcepta fidei, spei, & charitatis, obligant sæpius in vita, ut habetur ex damnatis propositiombus, primè Alexandri VII. & sextè Innocentii XI. ergo etiam præceptum poenitentiae, (supposito, quod quis gravis peccati sapius reus existat) obligat sæpius in vita; non enim videtur magis inordinatè agere ille, qui existens amicus cessat diu ab amore, quam alter, qui existens inimicus diu persistit in inimicitia.

418. Quoties autem per se obliget præceptum poenitentiae, præscindendo ab obligationibus per accidens, variant auctores, & quidam omnino nihil statuunt. Saltem certum videtur, non posse censeri nimis rigidam sententiam eorum, qui existimant, singulis saltem annis per se obligare hoc præceptum. Certè ad confessionem singulis annis fideles obligantur: nec videntur intra hoc tempus tantum obligari vi præcepti Ecclesiastici, & determinationis Ecclesie, sed etiam vi præcepti Divini, aut naturalis; cum valde turpe sit, ulterius expiationem conscientie differre, & obligationi consistendi peccata gravia, à Christo impositæ, per integrum annum non satisfacere. Par autem est ratio de elicienda contritione, casu quo sacramentum poenitentiae recipi nequeat.

Accedit, præceptum charitatis in Deum

um juxta valde communem obligare saltem singulis annis (imò Cardenas in *crisi in propos. ab Innocent. XI. damnatas dissert. 6. c. 2. n. 18.* putat, hoc præceptum, ob suam summam dignitatem, obligare singulis mensibus) videtur autem, ut n. præced. est dictum, præceptum poenitentiae intra idem tempus obligare, præsertim, cum præceptum charitatis, à peccatore suorum scelerum memore, sine contritione impleri non possit. Equidem verum est, posse videri, hanc obligationem ad poenitentiam, ortam duntaxat ex connexione cum obligatione ad Deum amandum, esse tantum obligationem poenitentiae per accidens: attamen ex hac ipsa connexione videtur posse inferri, quòd etiam detur obligatio poenitentiae per se, intra illud tempus, ultra quod ejus executio nunquam potest differri &c.

419. Jam verò obligatio per accidens, ad actum poenitentiae, est frequens, & multiplex. e. g. cum quis vult recipere sacramenta vivorum; tunc enim gravis peccator tenetur ad eliciendam contritionem ex virtute religionis: imò ante SS. Evcharistiam tenetur ad confessionem: item, si quis credat, se non posse vincere graves tentationes, nisi prius convertertatur per seriam poenitentiam ad Deum, e. g. timet, ne in occasione lubrica succumbat; tunc enim tenetur ex virtute caritatis, ad eliciendam contritionem. Aliqui ajunt, etiam teneri peccatores ad poenitentiam, quando imminet calamitas publica, quæ putetur, non avertenda, nisi per publicam poenitentiam: item, si ob peccatum particularis cujusdam periculo exponatur res publica, ut contigit in peccato Achan *Josue 7.* & in peccato Davidis *1. Paralip. 21.* qui tamen casus est rarus.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones.

420. **O**B. 1. contra 1. conclus. Scripturæ passim clamant, non esse differendam poenitentiam: ergo Deus poenitentiam statim exigit: ergo tenemur, statim eam agere, ant. patet ex innumeris locis prophetarum, Apostolorum &c. sic *Isaia 65. v. 12. Omnes in eade corrueitis, pro eo, quod vocavi, & non respondistis. Ecclesiastici 5. v. 8. Non tardas converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subitò enim veniet ira illius. ad Rom. 2. v. 4. & 5. Ignoras, quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit: secundum autem duritiam tuam, & impenitens cor, thesaurizas tibi iram in die ira. Apocal. 2. v. 16. Similiter poenitentiam age: si quo minus, veniam tibi cito*: ergo. Resp. dist. conf. Deus exigit poenitentiam statim sub præcepto gravi. neg. conf. sub consilio, vel sub præcepto tantum levi. conf. conf. Scripturæ, si exigunt poenitentiam sta-

tim, tunc ordinariè tantum suadent, seu continent tantum consilium, non autem præceptum, saltem grave, nisi fors aliquando, in casu particulari, alicui specialiter comminentur imminet poenam gravem, si non mox poenitentiam agat, ut aliqui putant, factum esse erga Angelum Pergami (de quo loco *Apocal. modo cit.*) quod tamen speciale mandatum, non est univèrsaliter extendendum ad alios. Aliquando possunt etiam Scripturæ explicari de iis, qui nimis diu poenitentiam differunt: & sic duri illi, & impenitentes, thesaurizant sibi iram. Aliquando possunt Scripturæ exponi de iis, qui peccata peccatis accumulantes, & non tantum in prioribus negativè persistunt.

421. Dices. Christus præcipit omnibus, ut vigilent semper, hoc est, parati sint ad adventum Christi improvum: atqui non vigiliant, seu non sunt parati, peccatores impenitentes: ergo violant hoc præceptum, & de novo graviter peccant. ma. prob. *Matth. 24. v. 42.* dicit Dominus: *Vigilate ergo; quia nescitis, quæ hora Dominus vester venturus sit:* familia habentur *Marci 13. v. 33. Luc. 12. v. 40. & 21. v. 36.* atqui his textibus non tantum suadet, sed præcipitur præparatio debita, ad excipiendum quacunque hora Christum: ergo. prob. mi. hos textus de præcepto, seu tanquam præceptivos, exponunt S. Ambrosius, S. Hieronymus, & Theophilactus, apud Cardenam in *crisi in propos. ab Innoc. XI. damnatas dissert. 6. c. 3. a. n. 58.* ergo. Hoc argumentum utique non caret difficultate: sed, quia hi textus, si ita strictè sumerentur, probarent, quòd aliquis statim eadem horâ, seu etiam eodem momento, quo peccatum commissum est, deberet dolere, modò ei incidat aliquid de dolore eliciendo, quòd esset nimis rigidum, hinc benignior expositio est adhibenda.

422. Quare dist. ma. Christus præcipit omnibus rigorosè, & præcepto quidem graviter obligante, ut semper vigilent &c. neg. ma. suadet potius, seu præcipit non rigorosè, vel saltem præcepto tantum leviter obligante. om. ma. & conc. mi. neg. conf. ad prob. dist. mi. ut prius, & neg. iterum conf. ad hujus prob. dico, etiam SS. Patres intelligendos esse de præcepto, non graviter, vel non rigorosè obligante. Dixi: vel non rigorosè præcepit Christus, vel non sub gravi; nam, si sentias cum iis, qui dicunt, materiam gravem non posse præcipi sub levi, determinatè dicere debes, Christum non rigorosè præcepisse. Equidem non nego, SS. Patres, in expositione illorum verborum, uti aliquando verbis significantibus præceptum, vel iussionem: neque etiam nego, terminos hos debere sumi per se in sensu stricto, si scilicet non adit gravis ratio, eos accipiendi in sensu tantum latiori: attamen hoc etiam dico, quòd in nostro casu sit ratio gravis, hosc terminos in sensu tantum latiore accipiendi; quia nempe tale præceptum esset nimis difficile: & in-